

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת נשא תשע"ו לפ"ק

בעיר בארא פארק יצ"ו

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתקכ"ג

דרשת פרקי אבות

בעוזה ויכהו שם על השל וגו' (שמואל ב ו-ו) על עסקי שלו [שגגה ששגג לאחוז בון ע"כ. ואם כן מכל שכן שהלוחות ברית בעצמם לא הוצרך משה לישא אותם בידו, אלא הם ירדו מעצמם, ולא עוד אלא שהם נשאו גם את משה.

ובזה יש ליישב מה שהקשה בחתם סופר (סוף פ' יתרו קה:): הלא ירידת משה בלוחות שניות היו ביום הכיפורים (רש"י שמות יח-ג), ואיך הכניס הלוחות מרשות הרבים לרשות היחיד. [נוכעין זה הקשה בפנים יפות (פ' תשא לד-כט), שהרי הר סיני היה ברשות ה' לבדו, כדכתיב (שם יט-ב) והגבלת את העם סביב, שהיה מוגבל להשי"ת לבדו. וגם יש לומר שהיה ההר מתלקט עשרה בפחות מארבע אמות, והיה איסור להוריד הלוחות מן ההר מרשות השי"ת לרשות ישראל ע"ש]. אך הואיל וכל התורה תלוי בזה, הרי זה דוחה שבת כמו פקוח נפש, דדרשינן ושמרו בני ישראל את השבת (שם לא-טו), לעשות שבתות הרבה, שיחלל שבת אחת כדי שישמרו שבתות הרבה (יומא פה:), והכי נמי בהורדת הלוחות ביום הכיפורים, כדי לשמור שבתות הרבה. וזהו שאומרים (בתפלת שחרית) ושני לוחות אבנים הוריד בידו, וכתוב בהם שמירת שבת, וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת ע"כ.

ולפי מה שנתבאר דהלוחות היו נושאים את עצמן, אם כן ליכא בזה משום איסור הוצאה, ועדיפי הרבה ממה שאמרו (שבת צד.) דהמוציא אדם חי פטור משום דחי נושא את עצמו ע"ש. דשם על כל פנים גם המוציא מסייע להחי להנשא, מה שאין כן כאן דהארון נושא עוד את נושאו, ושפיר יכול היה לירד ביום הכיפורים עם הלוחות.

ומעתה יש לומר דכיון דהלוחות נושא את נושאו, אין האדם יוכל לילך רק ברצון הלוחות, ולא היה

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' (אבות א-א). ראיתי דבר פלא מה שכתב הגה"ק בעל סמיכת חכמים בסידורו בית רחל, וזה לשונו, משה קיבל תורה מסיני, לא אמר מפי גבורה אלא מסיני, מלמד שלא קיבל התורה מידו של הקב"ה, אלא מהר סיני, לפי שהקב"ה היה מניח לו התורה על ההר והוא קבלה מן ההר. וכל זה עשה ה' לטובתן של ישראל, שאם קבלה משה מידו של הקב"ה עצמו, לא היה נשאר שריד ופליט לשונאי ישראל כשיעברו ישראל על התורה ע"כ. (הובא במכתם לדוד על שבועות סימן כט וסימן קטז).

ויש לומר דאיתא בגמרא (שבת פז.) שלשה דברים עשה משה מדעתו, שבר את הלוחות, והסכים הקב"ה עמו, שנאמר (שמות לד-א) אשר שברת, יישר כחך ששברת ע"כ. ודקדקו המפרשים איך מלא לבו של משה ליקח הלוחות שהם מעשה אלקים ולשברם. ונראה דהכתוב אומר (דברים טו-ט) ואפן וארד מן ההר, וההר בוער באש, ושני לוחות הברית על שתי ידי וגו', ואתפוש בשני הלוחות, ואשליכם מעל שתי ידי, ואשברם לעיניכם. ויש להבין הלא ירד בשתי לוחות על ידיו, ולמה הוצרך לתפושם, והלא בידו הם.

ונראה דאיתא בגמרא (סוטה לה.) על מה שאמר הכתוב (יהושע ד-יח) ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן, נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה, וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו. נמצא ארון ונושאו וכהנים מצד אחד, וישראל מצד אחד, נשא ארון את נושאו ועבר שנאמר (שם ד-יא) ויהי כאשר תם כל העם לעבור, ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם. ועל דבר זה נענש עוזה, שנאמר (דברי הימים א יג-ט) ויבאו עד גורן כידון וישלח עוזה את ידו לאחוז את הארון, אמר לו הקדוש ברוך הוא, עוזה, נושאו נשא, עצמו לא כל שכן. ויחר אף ה'

נשתכחו בימי אבלו של משה. אמר רבי אבהו אף על פי כן החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו ע"ש.

והנה אמרו (עירובין נד.) מאי דכתיב (שמות לב-טז) חרות על הלוחות [חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם], אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל [על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית] ע"כ. ומעתה כיון ששיבר משה את הלוחות מדעתו, הרי גרם בזה שכחת התורה בישראל, על כן נהג טובת עין למסור להם התיקון להחזיר להם לימודם ששכחו, ומסר להם פלפולא של תורה, שאי משתכחא מהם תורה יוכלו לחזור אותם בפלפולי.

*

אמנם עוד טעמא יש במה שהניח ה' את הלוחות על ההר, ומשם יקחנו משה בעצמו, דאיתא בגמרא (יומא עב:) אמר רבי יוחנן שלשה זירים הן [נעשו בכלי הקודש], של מזבח [סימן לכתר כהונה], ושל ארון [סימן לכתר תורה], ושל שולחן [סימן לכתר מלכות], שהשולחן הוא סימן לעושר מלכים]. של מזבח זכה אהרן ונטלו, של שולחן זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח. שמא תאמר פחות הוא, תלמוד לומר (משלי ח-ט) בי מלכים ימלכו [וגדול הממליך מן המלך, והתורה אמרה מקרא זה]. רבי יוחנן רמי, כתיב זר וקרין זיר, זכה [ללמוד לשמה ולקיימה] נעשית לו זיר, לא זכה זרה הימנו [משתכחת ממנו] ע"כ. וזה רצה ה' ללמד אותנו, שהניח התורה בקרן זווית, על ההר, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, כל מי שמוכן להבדל מעניני עולם ולהתמסר עצמו כולו לתורה, יוכל לזכות בכתר התורה. ומה שהודיע לנו המשנה שמשה קבל תורה 'מסיני' ולא מפי הגבורה, זהו חלק מהמוסר שרצה ללמד אותנו התנא במסכת זו, שמזה תבין כי התורה מונחת הפקר לכל, וצריך רק לכפוף עצמו וליטלה.

*

והנה מסכת זו אנו קורין בשם 'אבות', כי הנה התורה היא כתר על ראשו של מי שעוסק בתורה, שמפאר ומרום אותו. אבל ההולך בבגדים קרועים כאחד הפחותים, ויש על ראשו כתר, אז כתר זה אינו זיר עליו, אלא זרה הימנו, שאינו מתאים עם מהותו כלל, ועל זה אמר הכתוב (משלי יא-כב) נזם זהב באף חזיר, כי התכשיט מעלה חן ויופי רק על מי שהוא עצמו יפה, אבל כשנותנים הנזם על אף חזיר לא ייפה את פניו, כיון שכולו מלוכלך בצואה, ולא לבד שלא יעלה עליו חן, אלא גם ילכלך את הנזם. וכמו כן בהתורה הקדושה, כאשר האדם היא שלם במדותיו, התנהגותו יפה ונעימה, אז התורה היא זיר לו, אבל אם זה חסר, מה חשיבות יש לנזם זהב על אדם מלוכלך.

משה תופס את הלוחות, אלא הלוחות היו תופשים את משה. וכאשר ראה שישראל עשו את העגל ועומדים עדיין במרדם, לא רצו עוד הלוחות לזוז ממקומם, ולא תפשו עוד את משה, אלא 'ואתפוש' בשני הלוחות, משה הוצרך לתפוש בהם, ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם. שמזה שעמדו הלוחות לישא את משה, הכיר משה שאין ברצון הלוחות להמסר לישראל, ועל כן שברם.

וכנראה שזהו כוונת הפרקי דרבי אליעזר (פרק מה) שכתב, לקח משה את הלוחות והיה יורד, והיו הכתובים סובלין את עצמן ואת משה עמהם, וכשראו את התופים ואת המחולות ואת העגל, ברחו הכתובים ופרחו הלוחות. [אלא שסיים שם באופן אחר, ונמצאו כבדים על ידי משה, ולא יכול משה לסבול את עצמו ולא את הלוחות והשליכו מידיהם ונשתברו ע"ש. ועיין באור החיים הק' (שם ט-יז)].

*

גם יש לומר שהיה עוד סימן למשה על שבירת הלוחות, כי הנה ה' לא מסר לו הלוחות בידו, אלא הניחה על ההר, שהוא בעצמו יקחנה משם. וביאורו יש לומר, כי אם ה' היה מוסר בידו הלוחות למשה ליתן אותם לישראל, הרי מעשה ה' נצחי, ולא היה יכול למשה למנוע עצמו מלקיים דבר ה' ולשברם, ואז היו ישראל נידונים כנשואה, והיה מתקיים גזירת ה', שאמר הרף ממני ואשמידם ואמחה את שמם מתחת השמים (דברים ט-יד), על כן לא מסרם ה' בידו, אלא הניחם על הר סיני שמשה יטול אותם מעצמו. ומזה התבונן משה, למה עשה ה' כן שמשה קיבל תורה 'מסיני' ולא מיד ה', מפני שאז היה ה' הנותנה נצחי, ורצה ה' שיקח אותם מעצמו, כדי שאם יעלה על דעתו לשברם, תהא הרשות בידו.

*

והנה איתא בגמרא (נדרים לח.) אמר רב יוסי בר חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר (שמות לד-כ) כתב לך, (שם לב-א) פסל לך, מה פסלתן שלך אף כתבן שלך, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו הכתוב אומר (משלי כב-ט) טוב עין הוא יבורך וגו'. מתיב רב חסדא (דברים ו-יד) ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם [אלמא דהשם צוהו ללמד את ישראל], אלא פילפולא בעלמא [נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל] ע"כ. ויש לבאר טעם הדבר למה לא נמסר מתחלה פלפולא של תורה לישראל, רק למשה ולזרעו, ומשה נהג טובת עין למסרה לישראל.

ונראה דאיתא בגמרא (בבא מציעא פה:) כי הוו מינציי רבי חנינא ורבי חייא, אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא, בהדי דידי קא מינצית, חס ושלום אי משתכחא תורה מישראל, מהדרנא ליה מפלפולי ע"כ. הרי לנו כח פלפול התורה שמחזיר שכחת התורה. וכן אמרו (תמורה טז.) אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים,

ואיתא בגמרא (פסחים סח:) רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדו לי עגלא תילתא, אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא ע"כ. ושמעתי לבאר כי רב יוסף חלה ואיעקר ליה תלמודיה (גדרים מא.), ואם כן אין לו לשמוח בגודל מעלת תורתו, כי נשכח ממנו תלמודו. אך אמרו (ברכות ח:) הוזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו. והיינו כי התורה מעדן את האדם הלומד, וזוכה על ידו לתקן מדותיו כראוי, ולהתנהג במדות תרומיות. וגם אם ישכח אחר כך תלמודו, מכל מקום המעלות במדותיו זה נעשה לו קנין בגופו, ובזה ישאר כל ימי חייו. ולכן גם אחר ששכח תלמודו היה מעורר תמיד ביומא דעצרתא לעשות לו עגלא תילתא, דאי לאו האי יומא דקא גרם, שגרם לו התעלות במדותיו, הרי כהיום ששכח תלמודו כמה יוסף איכא בשוקא, שמצד תורתו אין לו מעלה יתירה עליהם, אבל במה שהתורה גרם לו, בזה יוכל לשמוח לעולמי עד.

אך גם בימי נערותו שהיה גדול בתורה, היה אומר עבדו לי עגלא תילתא לשמחת התורה, ולא כיבד אותם באיזה פלפולא חריפתא לכבוד הרגל, ולומר להם אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, והוא זכה לכתר התורה. אך רב יוסף רצה ללמד בזה, כי החשיבות של התורה אינו רק בזה שיכול ללמוד וזכה להשיג חכמת התורה. אלא מעלת בני תורה היא, כאשר מניחים על השלחן עגלא תילתא, איך יושבים לאכול, ברעבתנות או כבני תורה, ושם ניכר מעלת בן תורה, שאינו כמו שאר יוסף בשוקא ע"כ.

וזהו עבודת אבות לחנך את בניהם במדות טובות, ולהיות הם בעצמם סמל ודוגמא לבניהם. כי לא כדורות הראשונות הם האחרונות. בימי קדם כאשר שלחו בניהם לישיבה ללמוד, חוץ ממה שנתעלה שם בתורה, התעלה גם במדות טובות, כי בדרך כלל כל ראש ישיבה או רב תופס ישיבה, היה מלא קדושה ומדות נשגבות, וכל זאת היה מסתובב תמיד לנגד עיני התלמידים. וכמו שראינו אצל אבותינו בדור הקדום, שהתנהגות וקדושת רבם היה לנגד עיניהם, ועשו רושם על כל ימי חייהם. לא כן כעת, חלק גדול מהמגידי שיעורים הם אברכים, שאין בהם אלא תורה, הם מוכשרים להסביר דף גמרא, אבל תפלתם ואכילתם ודיבוריהם אינם לדוגמא להתלמידים. ועל כן מוטל חובה ביתר שאת על האבות להדריך בניהם על מדות טובות.

*

שלמה המלך אמר, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו (שיר ג'יא). ואיתא במדרש (שהש"ר שם) אמר רבי חנינא בר יצחק, חזרנו על כל המקרא כולו, ולא מצינו שעשתה בת שבע עטרה לשלמה בנה ע"כ. אך הענין הוא, ונקודת הדברים מבוארים באלשיך שם, דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין ע:) דברי למואל מלך [שלמה המלך למואל, מעשיו וחכמתו

להקדוש ברוך הוא, למואל שכיהן הוא], משא אשר יסרתו אמו [פרשת תוכחה שהוכחתו אמו], אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מלמד שכפאתו אמו על העמוד [להלקותו, ומפני שהיתה רואה שהוא בעל הנאה ומרבה בסעודתו היתה מוכיחתו], ואמרה לו, מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי, מה ברי, הכל יודעים שאביך ירא שמים הוה, עכשיו יאמרו אמו גרמה לו [להיות רשע, שהרי באביך לא יתלו החובה, והיינו מה ברי, למה תגרום לרנן אחר כך שאתה בני ולא בן אביך] וכו'. ומה בר נדרי, כל נשים של בית אביך היו נודרות יהא לי בן הגון למלכות, ואני נדרתי ואמרתי יהא לי בן זריז וממולא בתורה והגון לנביאות וכו'. אמרה לו מה לך אצל מלכים ששותים יין ומשתכרים וכו', מי שכל רזי עולם גלויים לו ישתה יין וישתכר. אמר רבי יצחק מנין שחזר שלמה הוודה לאמו, דכתיב (משלי לב) כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי וכו' ע"כ.

והנה בגמרא שם לא מבואר מתי אמרה לו אמו תוכחה זו, אמנם במדרש (בפרשתנו י"ד, וביק"ר י"ב) מבואר יותר, כל אותן שבע שנים שבנה שלמה בית המקדש לא שתה בהן יין, כיון שבנאו ונשא בתיה בת פרעה, אותו הלילה שתה יין, והיה שם שני בלזמאות [שמחות], אחת שמחה לבנין בית המקדש ואחת שמחה לבת פרעה וכו'. והיה שלמה ישן עד ארבע שעות ביום, ומפתחות של בית המקדש נתונות תחת ראשו, והיו ישראל עצבים, שהיה יום חנוכת בית המקדש ולא היו יכולין לעשותו מפני שהיה ישן שלמה, והיו מתיראים להקיצו מפני אימת המלכות, הלכו והודיעו לבת שבע אמו, והלכה היא והקיצתו והוכיחתו, הדא הוא דכתיב משא אשר יסרתו אמו וכו' ע"ש. ואז הוכיחתו אמו בדברים קשים כמו שנתבאר לעיל.

וכדי שלא יהיה לפלא התנהגותו של שלמה המלך, לעשות הנישואין בבת פרעה בעת שחינך את בית ה', מבואר בספרים הקדושים כי שלמה נשא הרבה נשים נכריות, כי אז היתה סיהרא בשלימותה, ורצה להכניע כח כל האומות תחת יד ישראל. וכדי להכניע קליפת פרעה היה צריך לזה קדושת השראת השכינה בבית ה'. ולכן תיכף כאשר נגמר החינוך בבית ה', לא איחר גם יום אחד, ונשא בת פרעה, להכניע אותם תחת כנפי הקדושה].

והנה הכתוב אומר שם 'משא' אשר יסרתו אמו, ופירש במצודות שהמוסר אשר יסרתו אמו היה נחשב בעיניו כמשא של נבואה ודבר ה'. ונראה עוד, כי אמו אמרה לו, הכל יודעין שאביך ירא שמים היה, והכוונה היא דאיתא בגמרא (שבת ל) מאי דכתיב (תהלים פ"ו) עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבושו, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם מחול לי על אותו עון, [דבת שבע], אמר לו מחול לך, אמר לו עשה עמי אות בחיי, אמר לו בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע. כשבנה

ושלמה, המלך לא העלים פרשה זו האיך הוכיחתו אמו, וקבע לה פרק בספר משלי, והעלה בכתובים המשא אשר יסרתו אמו, ולא עוד אלא שסיים עלה, אשת חיל מי ימצא, ורחוק מפנינים מכרה וגו', התחיל לשבח גודל חשיבות אמו שהיתה אשת חיל, וסיים עלה, קמו בניה ויאשרוה בעלה ויהללה, בנה שלמה המלך משבח אותה איך גידלה בנים, וגם בעלה דוד המלך מהלל אותה, איך חינכה את בניו.

ואמר ורחוק מפנינים מכרה, ופירש במצודות, אם היו רוצים למכרה או שויה רחוק משל שיווי פנינים, כי היא שוותה יותר, והוא ענין מליצה ע"כ. ויש לומר עוד, כי זהב ופז ופנינים הם הדברים היקרים ביותר שיש בעולם, ובני אדם חפצים ומשתוקקים להשיגה. אמנם יש דבר שהיא חביבה ויקר יותר, והיא דרכי התורה ועבודת קונו, וכמו שנאמר (תהלים טז-יא) הנחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים. וכתוב (משלי ג-טו) יקרה היא מפנינים, וכל חפצך לא ישוו בה. על כן אמר בשבחה, שעסק מכרה בסחורה, לא היתה בזהב ופז, אלא בתורה, שחשיבותה ויקרותה היא רחוקה יותר מפנינים, ובוזה היה כל מכרה.

ולא עוד אלא מי שחוזר כל ימיו על הבלי עולם הזה, להשיג עושר מפז ופנינים, הרי זה רק חיי שעה, כי יבוא יום שנאמר בו ועזבו לאחריים חילם, ולא במותו יקח הכל (תהלים מט-יח), ואין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד (אבות ו-ז). והרי בעינינו ראינו בשבועות האחרונות איך כמה עשירים אדירים עזבו הכל כאן, כמעט מיום ליום, ולא מצאו למעלה מכל הונם רק מה שפוזרו לצדקה ולהגדיל תורה ולהאדירה. ועל כן אמר בשבחה, ורחוק מפנינים מכרה, מסחרה בכל ימי חייה היה, מה שתוכל ליהנות ממנה גם כאשר תעמוד רחוק מהפנינים, אשר שם רק מי שטרך בערב שבת יאכל בשבת.

*

וזה מוסר השכל, שהאבות צריכין להדריך את בניהם גם אחר חתונתם, ובודאי שיהא באופן שלא יתערבו במעשיהם, שיפריע השלום בית. ובפרט בזמנינו אלה שירדה מצב הדור פלאים, והטומאה שוטפת בחוצות, כאשר רואים ההורים אצלם סמארטפאון בלי שיהיה עליו חותם שהוא כשר עם פילטער מעולה, צריכין להוכיח ולעורר על זה, ולא להעלים עין.

ובזמן שמגיע עת חתונתם, מצוי שהחתן והכלה נכנסים לחנות תיכף בימי השבע ברכות לקנות להם טלפון חדש, ולפעמים החתן חושב הלא כבר יצא מהשיבה ומותר לו כבר לקנות סמארטפאון. וכן הנשים דעתן קלות להתפתות בזה מבעלי החנות וכו', ומוטלת אחריות על ההורים לקנות

שלמה את בית המקדש, ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים, דבקו שערים זה בזה, אמר שלמה עשרים וארבעה רננות ולא נענה, פתח ואמר (שם כד-ז) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד וכו', ולא נענה, כיון שאמר ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך (דברי הימים ב ו-מב) מיד נענה, באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקדוש ברוך הוא על אותו עון ע"כ.

וכיון שמעשה זו של שלמה עם בת פרעה היה ביום חנוכת המקדש, הרי אתמול ראה הוא עם כל ישראל גודל קדושת אביו דוד, שבהזכרת שמו נפתחו השערים להכניס את ארון הברית אל המקדש. והזכיר לו אמו, תתבונן איזה אבא היה לך, הכל יודעין שאביך היה ירא שמים, כי הארון גילה זאת אתמול. ויש לומר דהארון מכונה בשם 'משא', דהרי הארון נושא את נושאי כנ"ל, וזהו 'משא' אשר יסרתו אמו, איך מתאים מה שאתה עושה עם דרכי אביך, עכשיו יאמרו בת שבע אמו היא גרמה לו.

וכתב האלשיך בלשון קדשו, ולמה עשתה כן להכניעו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, וכדאי בזיון לעיני הרואים. אך זה יורה כי גם שהוא יתברך צוה לעשות המקדש המעוזה שהיה מתחנך אז, לא הבית הוא העיקר, כי אם השלמים אשר בם משרה הוא יתברך שכינתו. על כן לא שתה לבה אל בושנתו ביום שמחת החינוך, כי אמרה מה בצע לו יתברך בבית המקדש, אם השלם שבישראל שהבית נכון עליו, הוא עיקר השראת שכינה, מיקל את ראשו. ואיך תשרה שכינה, והלא חס וחלילה נמצא הכל מתבטל ע"כ.

ותוכחה זו שקיבל שלמה ביום חתונתו, היא העטרה שנתנה לו אמו בת שבע, כי אין עטרה יותר מפוארה ממה שמוכיחין את הבן, ומדריכים אותו ללכת בדרך הישר. והרי שלמה לא היה עוד ילד אז, אלא כבר נתעלה להיות למלך על כל ישראל, ומכל מקום לא הסירה אמו את חיובה מעצמה לחנכו ולחכמו. ושלמה המלך הבין להעריך את העטרה הזאת שהלבישה אותה אמו, כי זהו הדורן דרשה היותר יפה שהיה יכול לקבל מאמו ביום חתונתו. ואם כי היה יכול להצטדק, הרי דרכן של מלכים שהם ישנים עד שלש שעות, ומשמחת חתונתו נתאחר רק בשעה אחת, אף על פי כן קיבל תוכחתו של אמו. (אשר לא כן הם דורות האחרונות, אם היו מוכיחין את החתן על שאיחר לקום אחר חתונתו, היה משיב כבר שמעתי די בימי בחרותי, אני כבר איש לעצמי, הניחו לי). ועל כן אמר, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו, המוסר והתוכחה שעטיר אותו, ביום חתונתו, וביום שמחת לבו, יום חנוכת הבית המקדש (תענית כד:).

*

שם ביאורי הגמרות להבין כל הסוגיא, ואין צריכין לחזור ולבקש רב ומורה שיאיר עיניו בדברי הגמרא, וכאשר מנצלים הזמן יכולין בזמן הקיץ להתעלות ולהשלים עצמו.

ומי שצריך סעד לתמכו בלימודו, יכין לעצמו על ימי הקיץ טעיפס וסי די ממגידי שיעור מפורסמים, שיש להשיגם על כל מקצועות שבתורה. וגם להכין לעצמו ספרי תולדות של גאונים וצדיקים, אשר מכולם יכולים לקבל הדרכה להתעלות בתורה ויראה ומדות טובות, אשר בזמנים שלא יוכל לעסוק בעיון, ינצל הזמן לזה.

בסעודה שלישית

ר"ס שנה, ואם כן עדיין לא הגיע זמן גאולתם. ואמר לו ה', אהיה אשר אהיה וגו', שלחני אליכם (שם ג-ד), שהפגם היתה בשם אהי"ה, ויו"ד פעמים כ"א עולה ר"י, ושפיר בא זמן גאולתם ע"כ

אמנם כיון שהפגם היה גם בשם הוי"ה, ונחסר מהגלות נז"ן שנה, על כן הוסיף משה יום אחד שיהיו נז"ן יום עד שקבלו התורה. והוא כי מצינו בגמרא (חגיגה ה:) כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה ע"כ, הרי לנו כי ה' מחשיב פעמים יום לשנה, ונחשבו הנז"ן ימים אלו להשלים מה שחסרו הנז"ן שנים במצרים, ואז נעשו חירות ממלכות, על דרך (שמות לב-טז) חרות על הלוהות ע"ש.

ועל זה נאמר (שם יג-ח) וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים, כי חמשים יום אחר יציאתם נשלם התיקון שהוצרכו לתקן במצרים. ועל כן בתחלת נתינת התורה לישראל אמר ה', אנכי הוי"ה אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים (שם כ-ב), שכעת נשלם תיקון של החטא שגרם פגם בהשם הוי"ה ב"ה, ואנכי הוי"ה אלוקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי בנו"ן ימים אלו עד קבלת התורה, נשלם זמן השיעבוד של מצרים שהוצרכו עדיין להשלים.

והנה ברכת כהנים הוא משם הוי"ה כמו שנאמר יברכך הוי"ה וגו', ועד שלא נשלם תיקון הפגם שפגמו בהשם הוי"ה במכירת יוסף, לא יתכן שתחול עליהם ברכה משם זה. ואי משום שתיקנו זאת בשיעבוד מצרים, הרי חסר היה להם נז"ן שנה מהתיקון, ואם כן מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים. אמנם ביום מתן תורה נשלמו הנז"ן ימים, ובתורה מצינו שמחשיב ה' לפעמים יום לשנה, על כן שפיר זכו משם לברכת כהנים. ובמתן תורה כתיב 'כה' תאמר, ובברכת כהנים כתיב 'כה' תברכו, אשר ביחד הם עולים מספר נז"ן, שעל ידי זה נתקן הפגם שלהם בשם הוי"ה, וראויים הם להתברך.

להם סלפון כשר לעת חתונתם, וישלמו מכיסם לשנה ושנתיים, וכה יתחילו בנייהם לבנות בית של קדושה, אשר זהו הירושה האמיתית שנשאר לעולמים, כאשר מגדלים בנים ובני בנים שמתנהגים על דרכי התורה והיראה.

גם יש לעורר על ימי הקיץ הבאים, לנצל ימי החופש להקדישם לתורה, ולהכין לעצמו סדר, שיוכל לסיים מסכתא או מקצוע אחת בתורה, אשר כהיום בקל יכולין להבין דברי הגמרא, ומצוי ביד כל אחד גמרות המבארים הדק היטב כל חמירא בדברי הש"ס, וכל אחד יוכל למצוא

כה תברכו את בני ישראל אמור להם, יברכך ה' וישמרך וגו' (ו-כג). במדרש (ב"ר מג-ח) מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים, ממתן תורה, שנאמר (שמות יט-ג) כה תאמר לבית יעקב ע"כ. ונראה בהקדם לבאר מה שאומר החתן להכלה בשעת הקידושין, הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל. ומקורו בתוספות (כתובות ג. ד"ה אדעתא), דהוא מטעם דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ע"ש.

ונראה דהנה במתן תורה אמר ה' למשה, לך אל העם וקדשתם היום ומחר (שמות יט-ט), ובגמרא (שבת פז.) דהוסיף משה יום אחד מדעתו, מאי דריש, היום ומחר, היום כמחר, מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו, ולילה דהאידינא נפקא ליה, שמע מינה תרי יומי לבר מהאידינא ע"כ. והענין הוא, כי משה רצה להורות לבני ישראל, כי בלי קדושת הלילה קשה להתקדש ביום לחוד. ועל דרך שפירש בעל יערות דבש הכתוב (נחמיה ד-טז) והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה, דרוב מצות עשין זמן קיומן הם ביום, והלילה הוא למשמר מאיסורי לא תעשה, ועל כן הלילה היו לנו משמר מהחטא, והיום מלאכה, לקיום מצות התורה ע"כ. ולכן כאשר מקדש אשה, אומר לה שהקידושין יהיו בקדושה 'כדת משה וישראל', כמו שאמר משה לישראל בנתינת דת התורה, שהוסיף יום אחד מדעתו, להורות שכלי קדושת הלילה אין כאן קדושת יום.

אמנם ביד דוד (פ' תשא) כתב עוד טעם על מה שהוסיף יום אחד מדעתו, דאיתא בכתבי האר"י (ספר הליקוטין פ' מקץ, ופ' שמות) כי שיעבוד מצרים באה עבור חטא מכירת יוסף, וכמאמרם (שבת י:) בשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים ע"ש. ובכל חטא נעשה פגם בשמות הק' למעלה, שמחלישין כח פמליא של מעלה. וחשב משה כי פגם עשרת השבטים היה בשם הוי"ה ב"ה, ואם כן צריכין להיות במצרים י' פעמים כ"ו שעולה ר"ס שנה. וזהו וירא ה' כי 'סר' לראות (שמות ג-ד), רומז על

*

הרי לנו דהמצוה שהקב"ה משלם עליה שכר בהאי עלמא, אז חלק מהשכר היא, שאינו בא אפילו לידי הרהור עבירה, ומכל שכן שמגין שלא יבוא לידי מעשה עבירה. וכיון שעל לימוד התורה נותן לנו ה' שכרו גם בהאי עלמא, אם כן המצוה מגין גם כן שלא ליתני אף לידי הרהור עבירה, ושפיר אמר ה', בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו.

*

ובזה נראה לבאר מה דאיתא במשנה (אבות א-ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס וכו', ויהי מורא שמים עליכם. וכתוב באגרא דפרקא (אות משה) לבאר הסמיכות, על פי מה דאמרו (ברכות כח.) רבי זירא כד הוה חליש מגירסא הוה יתיב אפתחא דבי מדרשא, אמר כד נפקי רבנן איקום מקמייהו 'ואקבל אגרא', כל הרואה משתומם וכי סלקא דעתך שעשה רבי זירא המצות כדי לקבל שכר, שאמר 'ואקבל אגרא'. אך הנה במצוה זו נאמר בתורה (ויקרא יט-לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך וכו', ואמרו בזהר (ח"ג קליב ע"א) מאן חמי תיקונא דדיקנא עלאה יקירא דלא איכספ מניה, נראה דסבירא ליה דהאי ויראת מאלקיך הוא הבטחה, כשתקיים המצוה הזאת, והיה זה שכרך ויראת מאלקיך, יגיע לך היראה. אם כן לפי זה בזאת המצוה מותר לעשותה על מנת לקבל פרס, היינו היראה. וזה שאמר התנא אל תהיו כעבדים וכו', ויהי מורא שמים עליכם, היינו שהמצוה אשר שכרה מורא שמים, זה מוטל עליכם לעשותה דוקא על מנת לקבל פרס ע"כ.

וייש לומר עוד, דהנה במילי דאבות פירש הלשון לקבל 'פרס', שהוא כינוי לשכר העולם הזה, שהוא חלק מועט משכר העולם הבא, ואין לעבוד את ה' עבור שכר עולם הזה ע"ש. ונראה דהגם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום יש מצות שיש שכר מצוה גם בהאי עלמא כידוע, דוגמת תלמוד תורה כנ"ל, ומצות צדקה דכתיב ביה עשר תעשר (דברים יד-כב), עשר בשביל שתתעשר (שבת קיט.), וקא משמע לן דאין לבחור לקיים דייקא מצות כאלו שיש שכר בעמלם גם בעולם הזה, דהוי כעובד על מנת לקבל פרס. אמנם אם הסיבה שבוחר בקיום מצות כאלו הוא בשביל דשכר זה מגין עליה כי היכי דלא ליתני לידי הרהור עבירה, אדרבה עדיפא לבחור בהם, כדי להנצל מהחטא. ועל כן סיים ויהי מורא שמים עליכם, ועבור סיבה זו מותר לעשות המצוה כדי לקבל שכר בהאי עלמא.

ואמר הכתוב יברכך ה' וישמרך, ובילקוט (רמז תשי) יברכך ה' בנכסים, וישמרך מיצר הרע ע"כ. עוד אמרו במדרש, יברכך ה' בתלמוד (הובא בדמשק אליעזר). ונראה דברכות אלו תלויים זה בזה, דאיתא בגמרא (קידושין ל:) ושמתם את דברי אלה (דברים יא-יח), סם תם, אמר הקב"ה לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, שנאמר (בראשית ד-ז), הלא אם תטיב [לקח טוב] שאת [תתנשא על יצרך], ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו, שנאמר לפתח חטאת רובץ. ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו בכ [של יצר הרע באדם להחטיאון] שנאמר ואלו תשוקתו. ואם אתה רוצה אתה מושל בו [עסוק בתורה ואתה מושל בו] שנאמר ואתה תמשל בו ע"כ.

ולכן אמר יברכך ה' בתלמוד, ובוה ישמרך גם מהיצר הרע. וכיון שיזכה להתברך בתלמוד, הרי בתורה כתיב (משלי ג-טז) אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד. וכן נאמר (ויקרא כג-א) אם בחוקותי תלכו וגו', שתהיו עמלים בתורה, ונתתי גשמיכם בעתם וגו', וממילא יברכך ה' גם בנכסים.

*

והנה מה שאמרו, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, חוץ מהכוונה הפשוטה שקדושת התורה מגינה על האדם שלא יכשל בחטא, יש בזה עוד כוונה, דאיתא בגמרא (קידושין לט:) רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה, שאין תחיית המתים תלויה בה, בכיבוד אב ואם כתיב (דברים ה-טז) למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, בשילוח הקץ כתיב (שם כב-ז) למען ייטב לך והארכת ימים, הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים, ובחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה, אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך. ודלמא לאו הכי הוה, ר' יעקב מעשה חזא. ודלמא מהרהר בעבירה הוה, מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה, וכתיב (יחזקאל יד-ה) למען תפוש את בית ישראל בלבם, איהו נמי הכי קאמר, אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי עלמא, אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתני לידי הרהור עבירה ע"כ.

הגליון הזה נתגדב על ידי

מוה"ר ר' משה שמואל מעזני הי"ו לרגל השמחה השוויה במעוני בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' חיים יעקב גלובער הי"ו לרגל השמחה השוויה במעוני בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוויה במעוני בנישואי בנו למזל טוב
מוה"ר ר' שמחה ברי"י פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השוויה במעוני בהבנם בנו לעול דתורה והמצות	מוה"ר ר' הלל פישמאן הי"ו לרגל השמחה השוויה במעוני בהבנם בנו לעול דתורה והמצות	מוה"ר ר' יהושע איצקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוויה במעוני בהבנם בנו לעול דתורה והמצות